

(ISSN: 2602-4047)

Toğay, G., Atalay, İ. E. & Ayhan, M. (2026). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencileri Bölüme Hazırbulunuşluk Ölçeğinin Geliştirilmesi, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 11(32), 376-395.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.2915>

Article Type (Makale Türü): Araştırma Makalesi

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİ BÖLÜME HAZIRBULUNUŞLUK ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Gamze TOĞAY¹

Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin, Türkiye, gamzeunaldi@artvin.edu.tr
ORCID:0000-0001-7412-6798

İbrahim Edibali ATALAY²

Öğr. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin, Türkiye, ibrahimatalay3@gmail.com
ORCID:0000-0002-3842-9086

Mustafa AYHAN³

Arş. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin, Türkiye, mustafaayhan1083@gmail.com
ORCID:0009-0002-9789-4268

Gönderim tarihi: 06.05.2026

Kabul tarihi: 10.08.2026

Yayın tarihi: 02.09.2026

Öz

Bu çalışmada, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bölüme özgü hazırbulunuşluk düzeylerini fiziksel/devinimsel, zihinsel/psikolojik ve akademik-mesleki boyutlarıyla birlikte değerlendirebilecek, geçerliği ve güvenirliği ampirik olarak sınanmış özgün bir ölçek aracının (Bölüme Hazırbulunuşluk Ölçeği-Spor Bilimleri Fakültesi, BHÖ-SBF) geliştirilmesi amaçlanmıştır. Alan yazında yükseköğretime yönelik genel amaçlı hazırbulunuşluk/uyum ölçeklerinin (SACQ, CCR vb.) bulunduğu, ancak spor bilimleri gibi alana özgü, çok boyutlu bir yeterlilik profili gerektiren programlara uygulanabilir, psikometrik özellikleri sınanmış bir Türkçe ölçek aracına rastlanmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 114 Spor Bilimleri Fakültesi öğrencisinden oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile sınanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda verilerin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiş (KMO = .834; Bartlett $\chi^2 = 1258$, df = 231, $p < .001$), düşük veya çapraz yüklenme gösteren üç madde (m1, m21, m23) analiz dışı bırakılmış ve beş madde ters kodlanarak toplam varyansın %42,9'unu açıklayan iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi, bu yapıyı bağımsız bir örneklem üzerinde büyük ölçüde doğrulamıştır ($\chi^2/df = 1.71$; CFI = .984; TLI = .982; RMSEA = .080; SRMR = .086). Güvenirlik analizlerinde birinci faktör için Cronbach alfa katsayısı .913, ikinci faktör için .818 olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgular, BHÖ-SBF'nin spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin bölüme hazırbulunuşluk düzeylerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir. Çalışma grubunun sınırlı büyüklüğü (n = 114) ve Spor Yöneticiliği bölümü ağırlıklı dağılımı nedeniyle, ölçeğin dört lisans programını daha dengeli biçimde temsil eden geniş örneklem üzerinde yeniden sınanması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Spor bilimleri fakültesi, hazırbulunuşluk, ölçek geliştirme, faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi

Sorumlu Yazar: Doç. Dr. Gamze TOĞAY, Artvin Çoruh Üniversitesi, gamzeunaldi@artvin.edu.tr

Etik Kurul Onayı: Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 19 Kasım 2025 tarihinde yapmış olduğu toplantısının E-18457941-050.99-202261 sayılı kararı ile etik onay alınmıştır.

İntihal/Etik: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir.

DEVELOPMENT OF THE DEPARTMENTAL READINESS SCALE FOR FACULTY OF SPORTS SCIENCES STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this study was to develop an original measurement tool (Departmental Readiness Scale –Faculty of Sports Sciences, DRS-FSS) capable of assessing the discipline-specific readiness levels of students in the Faculty of Sports Sciences across their physical/motor, mental/psychological, and academic-professional dimensions. It was determined that while the literature contains general-purpose readiness/adjustment scales for higher education (SACQ, CCR, etc.), there is no Turkish-language measurement tool with tested psychometric properties that is applicable to programs—such as sports sciences—that require a discipline-specific, multidimensional competency profile. The study sample consisted of 114 students from the Faculty of Sports Sciences. The scale's construct validity was tested using exploratory and confirmatory factor analyses. The results of the exploratory factor analysis indicated that the data were suitable for factor analysis (KMO = .834; Bartlett's $\chi^2 = 1258$, $df = 231$, $p < .001$). Three items showing low or cross-loadings (m1, m21, m23) were excluded from the analysis, and five items were reverse-coded, resulting in a two-factor structure explaining 42.9% of the total variance. Confirmatory factor analysis largely confirmed this structure in an independent sample ($\chi^2/df = 1.71$; CFI = .984; TLI = .982; RMSEA = .080; SRMR = .086). In reliability analyses, Cronbach's alpha was found to be .913 for the first factor and .818 for the second factor. The findings indicate that the BHÖ-SBF is a valid and reliable instrument for measuring the level of readiness for the department among students in the Faculty of Sports Sciences. Due to the limited size of the study group ($n = 114$) and the disproportionate representation of the Sports Management program, it is recommended that the scale be retested on larger samples that more evenly represent the four undergraduate programs.

Keywords: Faculty of Sports Sciences, Readiness, Scale Development, Factor Analysis, Confirmatory Factor Analysis

GİRİŞ

Yükseköğretime geçiş süreci, bireylerin akademik, sosyal ve mesleki kimliklerini oluşturdıkları kritik bir dönem olarak değerlendirilmekte olup eğitim bilimlerinin uzun süredir üzerinde durduğu konulardan birini oluşturmaktadır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nun 2025-2026 öğretim yılı verilerine göre, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrenci sayısı 6,3 milyona ulaşmıştır (YÖK, 2026). Bu veri, sisteme dahil olan öğrenci profillerinin çeşitliliğini ve her program için ayrı bir hazırbulunuşluk değerlendirmesi yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin üniversite ortamına uyum sağlama kapasitesi, eğitim bilimleri ve yükseköğretim araştırmalarında uzun süredir üzerinde durulan bir kavram olmuştur (Tinto, 1993; Pascarella ve Terenzini, 2005). Hazırbulunuşluk, bireyin bir öğrenme ortamından verimli biçimde yararlanabilmesi için gerekli bilişsel, duyuşsal ve devinişsel (motorik) ön koşulların tamamı olarak tanımlanmakta; yalnızca akademik becerilerle sınırlı kalmayıp öz-düzenleme, kariyer farkındalığı ve öz-yeterlik gibi unsurları da kapsamaktadır (Conley, 2012; Zimmerman, 2002; Bandura, 1997). Alan çalışmaları, yükseköğretime başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin birinci yıl uyumunu, kurumda kalma oranını ve uzun vadeli akademik başarıyı yordayan en güçlü değişkenler arasında yer aldığını göstermektedir (Baker ve Sıryk, 1984; Astin, 1984; Pascarella ve Terenzini, 2005).

Genel yükseköğretim hazırbulunuşluğunun yanı sıra, alana özgü hazırbulunuşluk kavramı da son yıllarda araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Spor bilimleri fakülteleri, kendine özgü ve çok boyutlu bir yeterlilik profili gerektiren programlardan oluşmaktadır. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi, Spor Yöneticiliği ve Rekreasyon gibi lisans programlarını bünyesinde barındıran bu fakülteler, öğrencilerden hem teorik akademik yeterlilik hem de yüksek düzeyde fiziksel performans, sportif kimlik ve mesleki olgunluk beklemektedir (Kirk, Macdonald ve O'Sullivan, 2006; Hardman ve Green, 2011). Bu fakültelere öğrenci kabulü, Türkiye'de YÖK'ün belirlediği çerçevede merkezi sınav puanına ek olarak özel yetenek sınavlarıyla gerçekleştirilmektedir. Özel yetenek sınavları, atletizm, jimnastik ve yüzme branşlarındaki fiziksel performans ölçütleri üzerinden adayların motorik yeterliliğini değerlendirmekte; ancak bilişsel hazırlık ile duyuşsal yönelimleri ölçme sürecine dahil etmemektedir. Bu durum, spor bilimleri eğitimi diğer uygulamalı disiplinlerden belirgin biçimde ayıran bir özelliktir.

Alan çalışmaları incelendiğinde, yükseköğretim öğrencilerinin uyum ve hazırbulunuşluk düzeylerini değerlendirmek amacıyla çeşitli ölçme araçlarının geliştirildiği görülmektedir. Baker ve Sıryk (1984), akademik, sosyal, kişisel-duygusal ve kurumsal uyum boyutlarını içeren Üniversiteye Uyum Anketi'ni (Student Adaptation to College Questionnaire – SACQ) geliştirerek öğrencilerin üniversite yaşamına geçiş sürecini bütüncül biçimde değerlendirmeyi amaçlamıştır. Conley (2012) ise bilişsel stratejiler, temel içerik bilgisi, akademik davranışlar ve üniversite kültürüne ilişkin bilgi bileşenlerini kapsayan Üniversiteye ve Kariyere Hazırbulunuşluk (College and Career Readiness – CCR) çerçevesini ortaya koymuştur. Bu araçlar yükseköğretim öğrencilerinin genel hazırbulunuşluğunun değerlendirilmesine önemli katkılar sağlamış olmakla birlikte, büyük çoğunluğu disiplin üstü genel bir yapı üzerine kurulmuştur ve spor bilimleri gibi alana özgü, çok katmanlı yeterliliklerin bir arada

bulunduğu programlara uygulanabilirliği sınırlı kalmaktadır. Ülkemizdeki spor bilimleri çalışmaları incelendiğinde hazırbulunuşluk kavramını konu alan mevcut ölçek geliştirme çalışmaları ise ağırlıklı olarak sporcuların yarışma öncesi zihinsel ve psikolojik durumlarına odaklanmakta, üniversite öğrencilerinin bölüme özgü hazırbulunuşluğunu ele almamaktadır (Zekioğlu vd. 2017). DergiPark veri tabanı ve YÖK Tez Merkezi üzerinde yapılan taramalarda, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin bölüme özgü hazırbulunuşluğunu fiziksel/devinişsel, zihinsel/psikolojik ve akademik-mesleki boyutlarıyla birlikte ölçen, geçerliği ve güvenilirliği test edilmiş bir Türkçe ölçme aracına araştırmalar sonucunda rastlanmamıştır.

Spor bilimleri öğrencilerinin hazırbulunuşluk profilini doğrudan ilgilendiren boyutlardan biri, genel uyum ölçeklerinin kapsam dışında bıraktığı ancak alan pratiğinde belirleyici olan fiziksel/devinişsel hazırbulunuşluktur. Bireyin bedenine ilişkin yeterlik algısı ve fiziksel öz-kavramı, uygulamalı beden eğitimi ve spor ortamlarındaki güdülenme, katılım sürdürülebilirliği ve kalıcılık ile güçlü ilişkiler göstermektedir (Fox ve Corbin, 1989; Marsh ve Shavelson, 1985). Zihinsel/psikolojik (duyuşsal) hazırbulunuşluk ise stres yönetimi, sportif öz-yeterlik, hedef belirleme ve kariyer belirsizliğiyle başa çıkma becerilerini kapsayan bir psikolojik yapıyı ifade etmektedir. Akademik mesleki (bilişsel) hazırbulunuşluk boyutu ise öğrencinin seçtiği programa yönelik gerçekçi beklentilerini, rol netliği algısını ve alana bağlılığını içermektedir. Bu üç boyutu bir arada değerlendiren, psikometrik özellikleri sınanmış ve Türkiye’deki spor bilimleri fakültesi öğrencileri için özgün olarak geliştirilmiş geçerli ve güvenilir bir ölçme aracına mevcut literatürde rastlanmamıştır. Bu eksiklik, bölüme başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin nesnel olarak belirlenmesini güçleştirmekte, kanıta dayalı erken müdahale ve akademik destek programlarının tasarlanmasını da sınırlamaktadır.

Ölçek geliştirme süreci, sağlam bir teorik çerçeve oluşturulmasından madde yazımına, uzman görüşü alınmasından pilot uygulama ve psikometrik sınamaya uzanan çok aşamalı bir süreçtir (DeVellis, 2017; Worthington ve Whittaker, 2006; Büyüköztürk, 2025; Erkuş, 2012; Seçer, 2015; Tavşancıl, 2019). Bu süreçte Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), yapının gizil boyutlarının veri güdümlü biçimde ortaya çıkarılmasını sağlarken, Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) bu boyutsal yapının uyum iyiliğinin bağımsız bir örneklem üzerinde sınanmasına hizmet etmektedir (Hair vd., 2019; Tabachnick ve Fidell, 2019). İç tutarlılık ve bileşik güvenilirlik katsayıları ile yapılan güvenilirlik analizleri ise madde setlerinin ölçülmek istenen gizil yapıyı ne ölçüde tutarlı yansıttığını göstermektedir (Cronbach, 1951; Fornell ve Larcker, 1981). Bu aşamaların tamamının uygulanması, geliştirilen ölçme aracının hem yapı geçerliğinin hem de güvenilirliğinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Literatür taraması sonucunda, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin bölüme özgü hazırbulunuşluğunu fiziksel/devinişsel, zihinsel/psikolojik ve akademik-mesleki boyutlarıyla birlikte ölçen, geçerliği ve güvenilirliği sınanmış bir Türkçe ölçme aracının bulunmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda araştırmacının temel amacı, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin bölüme hazırbulunuşluk düzeylerini ölçmeye yönelik, geçerliği ve güvenilirliği ampirik olarak sınanmış özgün bir ölçme aracının Türkçe olarak geliştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda, aracın madde havuzu alan yazında ortaya konulan fiziksel/devinişsel, zihinsel/psikolojik (duyuşsal) ve akademik-mesleki

(bilişsel) hazırbulunuşluk bileşenlerini kapsayacak şekilde oluşturulmuş; ölçeğin nihai faktör yapısı ise açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile belirlenmiştir. Bu doğrultuda Bölüme Hazırbulunuşluk Ölçeği–Spor Bilimleri Fakültesi (BHÖ-SBF) adıyla geliştirilmesi öngörülen aracın psikometrik nitelikleri, sistematik bir ölçek geliştirme sürecinden geçirilerek sınanmıştır.

LİTERATÜR

Uğulu ve Aydın (2007), Öğrenci Seçme Sınavına hazırlanan 100 lise son sınıf ve mezun öğrenciyle yürüttükleri nitel çalışmada, öğrencilerin yaklaşık %70'inin seçmek istedikleri yükseköğretim programının içeriği hakkında yetersiz ya da hiç bilgiye sahip olmadığını belirlemişlerdir. Bilgi sahibi olan öğrencilerin dahi yarısının üniversitede başarılı olmak için gerekli alt yapıya sahip olmadığını düşündüğünü saptamış, sınav odaklı hazırlık sürecinin öğrencilerin bölüme/programa ilişkin bilişsel ve bilgisel hazırbulunuşluğunu sınırlandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Özgan ve Tekin (2011), hazırbulunuşluğu Topsis (2003) ve Demirel'in (2005) tanımlarından hareketle, bireyin belirli bir davranışı sergileyebilmesi için sahip olması gereken fizyolojik olgunluk, bilgi birikimi ve güdülenme düzeyi olarak ele almış, öğrenme-öğretme sürecinin temel bir ön koşulu olduğunu belirtmiştir. Gaziantep ilinde görev yapan 24 ilköğretim öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla yürüttükleri çalışmada, öğrenci hazırbulunuşluğundaki yetersizliklerin öğrenci, veli, öğretmen, program, çevre, araç-gereç ve yönetici kaynaklı olmak üzere çok boyutlu bir nedensellik yapısına sahip olduğunu ve bu yetersizliğin sınıf yönetimi süreçlerinde disiplin sorunlarını artırdığını tespit etmiştir. Araştırmacı, hazırbulunuşluk eksikliğinin giderilmesi için veli bilinçlendirme, öğrenciye yönelik önlemler ve öğretmen davranışlarının değişimi gibi çözüm önerileri geliştirmiştir.

Harman ve Çelikler (2012), doküman analizi yöntemiyle yürüttükleri derleme çalışmasında hazırbulunuşluk kavramını bilişsel, sosyal ve eğitsel olmak üzere üç boyutta ele almış; hazırbulunuşluğu etkileyen değişkenler arasında okula başlama yaşı, okul öncesi eğitim süresi, öğretmen niteliği, ailenin sosyoekonomik düzeyi ve ebeveyn-çocuk iletişiminin yer aldığını belirlemişlerdir. Cinsiyet değişkeninin incelenen çalışmaların büyük çoğunluğunda hazırbulunuşlukla anlamlı bir ilişki göstermediğini, buna karşın ebeveyn eğitim düzeyi ve okul öncesi eğitim deneyiminin tutarlı biçimde belirleyici olduğunu vurgulamışlardır. Yazarlar, incelenen alanyazının ağırlıklı olarak okul öncesi döneme yoğunlaştığını, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki hazırbulunuşluk araştırmalarının görece ihmal edildiğini açıkça tespit etmişlerdir.

Canbulat ve Kırıkaş (2016), 6287 sayılı Kanun ile ilkokula başlama yaşının öne çekilmesinin ardından ortaya çıkan tartışmalara yanıt olarak, birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır bulunuşluğunu öğretmen değerlendirmesi yoluyla ölçen İlkokula Hazır Bulunuşluk Ölçeği'ni geliştirmişlerdir. 620 öğrenciden toplanan verilerle önce açımlayıcı faktör analizi (KMO = 0,968; Bartlett χ^2 = 15950,514, $p < 0,001$) ile dört faktörlü, 37 maddelik bir yapı elde etmiş, ardından farklı bir örneklem üzerinde doğrulayıcı faktör analizi uygulayarak (χ^2/df = 5,05; RMSEA = 0,098; CFI = 0,902) ölçeği bilişsel, duyuşsal, öz bakım ve psikomotor becerileri kapsayan 33 maddelik dört faktörlü bir yapıya

indirgemişlerdir. Bu iki aşamalı AFA-DFA doğrulama süreci, mevcut araştırmada Bölüme Hazırbulunuşluk Ölçeği–Spor Bilimleri Fakültesi'nin (BHÖ-SBF) geliştirilmesinde benimsenen psikometrik sınama mantığıyla doğrudan örtüşmektedir.

Sakal (2017), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde 809 lisans öğrencisiyle yürüttüğü çalışmada, Hung, Chou, Chen ve Own'un (2010) geliştirdiği Çevrimiçi Öğrenme Hazır Bulunuşluk Ölçeği'nin faktör yapısını kendi örnekleminde yeniden test etmiş ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterliği boyutunda diğer tüm fakültelerden anlamlı olarak düşük puan aldığını ($F = 3.237$, $p = .002$) belirlemiştir. Bu bulgu, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin bölüme hazırbulunuşluğunun yalnızca mesleki/akademik değil, dijital-teknik bir boyutu da içerebileceğine işaret etmektedir.

Yurdugül ve Demir (2017), Hacettepe Üniversitesi'nde 1802 öğretmen adayından topladıkları verilerle altı faktörlü, 33 maddelik bir e-öğrenmeye hazır bulunuşluk ölçeği geliştirmiş; doğrulayıcı faktör analizi ile tek faktörlü, ilişkisiz altı faktörlü ve ilişkili altı faktörlü modelleri karşılaştırmış, Fornell ve Larcker'ın (1981) Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) temelli yakınsama ve ayırt edici geçerlik yöntemini uygulamışlardır. Hiyerarşik doğrulayıcı faktör analizi sonucunda altı faktörün "teknoloji kullanım öz-yeterliği" ve "özerk öğrenme" olmak üzere iki üst yapı altında toplandığını, dördüncü sınıf öğrencilerinin tüm boyutlarda birinci sınıflara göre anlamlı derecede daha hazır bulunuşluğa sahip olduğunu saptamışlardır. Bu çalışmanın izlediği DFA ve AVE temelli yapı geçerliği kanıtlama stratejisi, mevcut araştırmada BHÖ-SBF'nin psikometrik sınama sürecinde benimsenen yaklaşımla doğrudan paralellik taşımaktadır.

Çetintaş Öner vd. (2018), Ege Üniversitesi'nde ebeklik lisans tamamlama programına kayıtlı, yaş ortalaması 43.55 olan yetişkin öğrencilerde ($N = 86$) e-öğrenmeye hazırbulunuşluğu incelemiş; sınıflar arası anlamlı bir fark bulamamış, ancak motivasyon alt boyutunda ikinci sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir farklılaşma tespit etmişlerdir.

Kırılmazkaya (2018), öğretmen adaylarının özyönetimli öğrenmeye hazırbulunuşluğunu incelemiş, hemşirelik eğitimi için geliştirilmiş olan Öz Yönetimli Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeği'nin eğitim fakültesi bağlamına uyarlanabildiğini göstermiştir. 337 öğretmen adayından oluşan örnekleimde anabilim dalına ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulamamış, genel amaçlı bir öğrenme hazırbulunuşluğu ölçeğinin disiplinler arasında ayırt edici olmayabileceğini ortaya koymuştur.

Akhan vd. (2019), 305 son sınıf öğretmen adayıyla yürüttükleri betimsel tarama çalışmasında, Yıldırım ve Köklükaya'nın (2017) geliştirdiği Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Hazırbulunuşluk Ölçeği'ni kullanarak hazırbulunuşluk düzeyinin genel olarak yüksek olduğunu ($\bar{X} = 4.08$), ancak öğrenim görülen bölüme göre anlamlı farklılık gösterdiğini ($\chi^2 = 20.903$, $p = .001$) saptamışlardır; buna karşın cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu ve yerleşim yeri değişkenlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Koçak Macun vd. (2019), Bandura'nın (1995) sosyal-bilişsel kuramına dayanarak 249 öğretmen adayında özyeterlik inancı ile iş hayatına hazırbulunuşluk arasındaki ilişkiyi incelemiş; iki değişken arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki (r aralığı .350-.456, $p < .01$) saptamışlardır. Bölüme istekli gelen öğretmen adaylarının hem özyeterlik hem de hazırbulunuşluk puanlarının istemeyerek gelenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Gömleksiz ve Pullu (2020), pandemi döneminde zorunlu hâle gelen çevrimiçi öğrenme sürecinde 312 meslek yüksekokulu öğrencisinde hazırbulunuşluk ile çevrimiçi öğrenmeye yönelik tutum arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r = .467$, $p < .01$) bulmuş; cinsiyete göre anlamlı fark saptamazken sınıf düzeyi, teknoloji kullanma yeterliği ve internet erişimi değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir.

Hacıcaferoğlu ve Güner (2021), 124 spor bilimleri öğrencisinde çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluğu incelemiş; cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı fark bulunmazken, bilgisayar kullanan ve evinde internet erişimi olan öğrencilerin bilgisayar/internet öz yeterliliği, öz güdümlü öğrenme ve öğrenme motivasyonu boyutlarında anlamlı olarak daha yüksek puan aldığını saptamışlardır.

Mallı vd. (2021), 210 spor bilimleri fakültesi öğrencisinde e-öğrenme sürecine ilişkin hazırbulunuşluk ve beklentiler ile genel özyeterlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyerek özyeterlik algısının e-öğrenme hazırbulunuşluğu ve beklentisinin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu, aktif spor yapan öğrencilerin başarıyı etkileyen faktörler boyutu hariç tüm boyutlarda daha yüksek ortalamalara sahip olduğunu belirlemişlerdir. Bu çalışma, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinde hazırbulunuşluğu yalnızca e-öğrenme bağlamıyla sınırlı tutmuş, fiziksel/devinışsel, zihinsel/psikolojik ve akademik-mesleki boyutları bütüncül biçimde kapsayan, bölüme özgü genel bir hazırbulunuşluk yapısını ele almamıştır.

Ergün ve Gülünay (2025), aynı ölçme aracını beden eğitimi ve spor öğretmenliği alanına taşıyarak Karabük Üniversitesi Hasan Doğan Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 358 öğretmen adayı/formasyon öğrencisiyle çalışmışlardır. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının mesleğe hazırbulunuşluğunu inceleyen alanyazında ilk çalışma olduklarını belirterek, hazırbulunuşluk düzeyinin genel olarak yüksek (puan ortalaması 119/150), cinsiyet ve gelir durumuna göre anlamsız, ancak sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaştığını ($F = 4.411$, $p = .005$) tespit etmişlerdir; dördüncü ve üçüncü sınıf öğrencileri birinci sınıflardan anlamlı olarak yüksek puan almış, bu artış öğretmenlik uygulaması ve stajla ilişkilendirilmiştir. Kullanılan ölçme aracının genel olarak "öğretmenlik mesleğine" özgü olup spor bilimleri fakültesinin antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği gibi öğretmenlik dışı programlarının çok programlı yapısını kapsam dışında bıraktığını vurgulamışlardır.

İncelenen çalışmalar bütüncül olarak değerlendirildiğinde, hazırbulunuşluğun demografik değişkenlerden çok bölüm, sınıf düzeyi ve teknolojik altyapı gibi akademik/programatik faktörlerden etkilendiği görülmekte; ancak spor bilimleri fakültesi öğrencilerine özgü, fiziksel/devinışsel, zihinsel/psikolojik ve akademik-mesleki boyutları bütüncül biçimde kapsayan, geçerliği ve güvenilirliği bizzat bu popülasyon üzerinden sınanmış bir ölçme aracına

rastlanmamaktadır. Bu doğrultuda geliştirilen BHÖ-SBF'nin açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile güvenilirlik analizlerinden elde edilen bulgular izleyen bölümde sunulmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırmada, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bölüme özgü hazırbulunuşluk düzeylerini fiziksel/devinişsel, zihinsel/psikolojik ve akademik-mesleki boyutlarıyla bütüncül biçimde değerlendirebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının (Bölüme Hazırbulunuşluk Ölçeği–Spor Bilimleri Fakültesi, BHÖ-SBF) geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışma, nicel araştırma yaklaşımlarından betimsel ve psikometrik ölçek geliştirme deseninde tasarlanmıştır (DeVellis, 2017; Erkuş, 2012).

Bu çalışma için Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 19 Kasım 2025 tarihinde yapmış olduğu toplantısının E-18457941-050.99-202261 sayılı kararı ile etik onay alınmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu, Artvin Çoruh Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 114 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi benimsenmiştir (Büyüköztürk, 2025). Çalışma grubuna ait demografik özellikler Tablo 1'de ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Veri Toplama Aracının Geliştirilme Süreci

Araştırmanın madde havuzu ve kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla, ilgili literatür ve teorik çerçeveler doğrultusunda fiziksel/devinişsel, zihinsel/psikolojik (duyuşsal) ve akademik-mesleki (bilişsel) hazırbulunuşluk bileşenlerini temsil eden 25 maddelik aday veri toplama formu hazırlanmıştır. Taslak formda yer alan maddeler, tutum ve durum değerlendirmelerinde yaygın olarak kullanılan ve psikometrik hassasiyet sağlayan 5'li Likert tipinde ("1: Kesinlikle Katılmıyorum" ile "5: Kesinlikle Katılıyorum" arasında) derecelendirilmiştir (Tavşancıl, 2019). Oluşturulan bu ölçme aracı, belirlenen çalışma grubuna uygulanarak ampirik veriler elde edilmiştir. Toplanan verilerin çözümlenmesi ile ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik kanıtlarının belirlenmesi süreçlerinde istatistiksel analiz tekniklerine başvurulmuştur (Seçer, 2015). Bu doğrultuda, yapı geçerliği analizlerine geçilmeden önce ön analizler gerçekleştirilerek verilerin genel dağılımı ve madde-toplam korelasyonları incelenmiş; ölçme aracının bütünüyle negatif yönlü ilişki gösteren beş maddesi (m3, m8, m13, m19 ve m24), verilerin doğru faktörleşmesini sağlamak amacıyla ters kodlanmıştır.

Yapı Geçerliği - Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

Veri setinin faktör analizi için uygunluğu, örneklem yeterliği katsayısı olan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve verilerin çok değişkenli normal dağılımını test eden Bartlett Küresellik Testi ile sınanmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2019). KMO değerinin .80'in üzerinde olması "çok iyi" uyuma işaret etmekte olup, yapılan analizde KMO = .834 ve Bartlett $\chi^2(231) = 1258$ ($p < .001$) bulunarak veri setinin faktörleşmeye uygun olduğu doğrulanmıştır.

AFA sürecinde gizil yapının ortaya çıkarılmasında; faktör yükü .32/.40'ın altında kalan veya birden fazla faktöre yüksek yük verip faktör yük farkı .10'dan az olan (çapraz yüklenme gösteren) maddelerin arındırılması ilkesi uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2025; Tabachnick ve Fidell, 2019). Bu doğrultuda anlamlı bir yük göstermeyen m1, düşük ve çapraz/negatif yüklenme gösteren m23 ve düşük faktör yükü sergileyen m21 maddeleri ölçekten çıkarılmıştır.

Arındırma işlemleri sonucunda kalan 22 madde ile varyans açıklama oranı sosyal bilimler için kabul edilebilir alt sınır olan %40 eşliğini aşan (Hair vd., 2019; Tavşancıl, 2019), toplam varyansın %42,9'unu açıklayan 2 faktörlü bir yapı elde edilmiştir (Faktör 1: %31,4; Faktör 2: %11,6).

Yapı Geçerliği - Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

AFA ile belirlenen 2 faktörlü ölçüm modelinin uyum iyiliği doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir (Hair vd., 2019). Model-veri uyumunun değerlendirilmesinde alanyazında yaygın kabul gören $\chi^2/df < 3$ (iyi uyum), CFI ve TLI $\geq .95$ (mükemmel uyum), RMSEA $\leq .08$ (kabul edilebilir uyum) ve SRMR $< .08$ (kabul edilebilir uyum) indeks kriterleri esas alınmıştır (Hair vd., 2019; Tabachnick ve Fidell, 2019).

Güvenirlik Analizleri

Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla Cronbach Alfa (α) katsayıları hesaplanmıştır. Sosyal bilimlerde ölçek güvenilirliği için .70 ve üzeri değerler kabul edilebilir standart olarak değerlendirilmektedir (Cronbach, 1951; Erkuş, 2012). Ayrıca her bir maddenin ölçek güvenilirliğine katkısını belirlemek üzere "madde silindiğinde Cronbach Alfa" değerleri incelenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin bölüme hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen BHÖ-SBF ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinden elde edilen ampirik bulgular sunulmuştur.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin dağılım Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Erkek	67	58.8
	Kadın	47	41.2
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	6	5.3
	Rekreasyon	5	4.4
	Spor Yöneticiliği	103	90.4
Spor Yaşı	0–2 yıl	22	19.3
	3–4 yıl	36	31.6
	5–6 yıl	19	16.7

Değişken	Kategori	n	%
	7 yıl ve üzeri	37	32.5
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	37	32.5
	2. Sınıf	29	25.4
	3. Sınıf	15	13.2
	4. Sınıf	33	28.9
Fakülteye Yerleşme Türü	AYT	106	93.0
	ÖZYES	8	7.0

Araştırmamızın çalışma grubunu 114 Spor Bilimleri Fakültesi öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların %58,8'i (n = 67) erkek, %41,2'si (n = 47) kadındır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler incelendiğinde, %90,4'ünün (n = 103) Spor Yöneticiliği, %5,3'ünün (n = 6) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ve %4,4'ünün (n = 5) Rekreasyon bölümünde öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Katılımcıların spor yaşı dağılımına göre %19,3'ü (n = 22) 0-2 yıl, %31,6'sı (n = 36) 3-4 yıl, %16,7'si (n = 19) 5-6 yıl ve %32,5'i (n = 37) 7 yıl ve üzeri spor deneyimine sahiptir. Sınıf düzeyleri açısından katılımcıların %32,5'i (n = 37) birinci sınıf, %25,4'ü (n = 29) ikinci sınıf, %13,2'si (n = 15) üçüncü sınıf ve %28,9'u (n = 33) dördüncü sınıf öğrencisidir. Fakülteye yerleşme türü incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun %93,0'ünün (n = 106) AYT puanı ile, %7,0'sinin (n = 8) ise Özel Yetenek Sınavı (ÖZYES) ile yerleştiği görülmektedir (Tablo 1).

Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları

Ölçeğin güvenirlik analizleri sonucunda Cronbach Alfa katsayısı .881 olarak bulunmuştur. Analiz sırasında m3, m8, m13, m19 ve m24 maddelerinin toplam ölçek puanı ile negatif yönde korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum, söz konusu maddelerin ölçek yapısı gereği ters yönde ifade edilen maddeler olması nedeniyle ters kodlanması gerektiğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda ilgili maddeler ters kodlanarak analizler yeniden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2. Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları

Madde	Faktör 1	Faktör 2
m17	0.779	
m10	0.744	
m18	0.733	
m15	0.721	
m16	0.679	
m11	0.667	
m14	0.663	
m22	0.648	
m20	0.645	
m7	0.644	
m9	0.639	
m6	0.592	
m12	0.550	
m25	0.538	
m5	0.492	

Madde	Faktör 1	Faktör 2
m2	0.484	
m4	0.456	
m8t		0.776
m3t		0.690
m19t		0.678
m24t		0.648
m13t		0.595
KMO = 0.834; Bartlett $\chi^2(231) = 1258$, $p < .001$; F1 %31.4; F2 = %11.6; Toplam varyans = %42.9		

Açımlayıcı faktör analizi sürecinde bazı maddelerin faktör yapısına yeterli düzeyde katkı sağlamadığı belirlenmiştir. Bu kapsamda m1, m21 ve m23 maddeleri ölçekten çıkarılmıştır. m1 maddesi herhangi bir faktör altında anlamlı bir yük değeri göstermediği için, m23 maddesi birden fazla faktörde düşük ve çapraz/negatif yüklenme sergilediği için, m21 maddesi ise düşük faktör yükü nedeniyle ölçülen yapıyı yeterince temsil edemediği için analiz dışı bırakılmıştır. Bu işlemler sonucunda ölçeğin faktör yapısının daha tutarlı ve yorumlanabilir bir hale geldiği belirlenmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmıştır. Analiz öncesinde verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Küresellik Testi ile incelenmiştir. Yapılan analizde KMO katsayısı .834 olarak bulunmuş, Bartlett Küresellik Testi ise anlamlı sonuç vermiştir ($\chi^2 = 1258$; $df = 231$; $p < .001$). Bu değerler verilerin faktör analizi için "çok iyi" düzeyde uygun olduğunu göstermektedir (Tablo 2).

Doğrulamalı Faktör Analizi Bulguları

Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA), elde edilen faktör yapısının farklı bir örneklem üzerinde doğrulanması ve ölçüm modelinin veri ile ne derece uyumlu olduğunun test edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu yaklaşım, ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin bulguların yalnızca keşif düzeyinde kalmamasını, aynı zamanda teorik olarak öngörülen faktör yapısının ampirik olarak doğrulanmasını sağlamaktadır. Modelin uyum düzeyine ilişkin bulgular Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Doğrulamalı Faktör Analizi Bulguları

Uyum İndeksi		Araştırma Sonucu	Değerlendirme
χ^2 / df	< 3 iyi, < 5 kabul edilebilir	1.71	İyi uyum
SRMR	< 0.08 iyi	0.086	Sınırdan kabul edilebilir
RMSEA	< 0.05 iyi, 0.05–0.08 kabul edilebilir	0.080	Kabul edilebilir
CFI	≥ 0.90 kabul edilebilir, ≥ 0.95 iyi	0.984	Mükemmel uyum
TLI	≥ 0.90 kabul edilebilir, ≥ 0.95 iyi	0.982	Mükemmel uyum

DFA sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, modelin veri ile uyumunun kabul edilebilir düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir. χ^2/df oranının 1.71 olması modelin iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir. Artımsal uyum indeksleri incelendiğinde CFI (0.984) ve TLI (0.982) değerlerinin mükemmel uyum düzeyinde olduğu belirlenmiştir. RMSEA değeri 0.080 ile kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer almakta, SRMR değeri ise 0.086 ile

sınırdı bir uyuma işaret etmektedir. Genel olarak elde edilen bulgular, önerilen ölçüm modelinin yapısal olarak doğrulandığını ve veri ile uyumlu olduğunu göstermektedir (Tablo 3).

Güvenirlik Analizi Bulguları

Tablo 4. 1. Faktör için Madde-Toplam Güvenirlik ve Ölçek Güvenirlik İstatistikleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Madde Silinirse Cronbach's α
m17	4.11	0.784	0.903
m10	4.07	0.773	0.905
m18	4.03	0.792	0.905
m15	3.81	0.940	0.905
m16	3.95	0.818	0.906
m11	3.78	0.849	0.907
m14	3.65	0.986	0.908
m22	3.92	0.853	0.907
m20	4.18	0.793	0.906
m7	4.21	0.746	0.906
m9	4.07	0.880	0.907
m6	4.25	0.891	0.907
m12	3.83	0.930	0.911
m25	3.88	0.853	0.910
m5	3.74	0.863	0.910
m2	3.14	1.072	0.914
m4	3.62	0.963	0.912

Tablo 4'te ölçeğin genel olarak yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Cronbach's $\alpha = 0.913$). Her bir maddenin ölçekten çıkarılması durumunda Cronbach's alfa değerinde anlamlı bir artış ya da düşüş gözlenmemesi, maddelerin ölçeğin bütününe katkısının dengeli olduğunu ve hiçbir maddenin ölçek güvenilirliğini bozmadığını ortaya koymaktadır. Madde silindiğinde elde edilen alfa değerlerinin 0.903 ile 0.914 arasında dar bir aralıkta değişmesi, ölçeğin homojen bir yapı sergilediğini desteklemektedir.

Tablo 5: 2. Faktör için Madde-Toplam Güvenirlik ve Ölçek Güvenirlik İstatistikleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Madde Silinirse Cronbach's α
m3t	3.61	1.04	0.797
m8t	4.01	1.12	0.752
m13t	3.46	1.11	0.793
m19t	3.54	1.16	0.793
m24t	3.63	1.07	0.774

Tablo 5 incelendiğinde ölçeğin kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Cronbach's $\alpha = 0.818$). Madde silindiğinde elde edilen Cronbach's alfa değerlerinin 0.752 ile 0.797 arasında değişmesi, hiçbir maddenin ölçeğin güvenilirliğini anlamlı düzeyde artırmadığını ve tüm maddelerin ölçek yapısına katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Özellikle m8t maddesi çıkarıldığında güvenilirlikte görece daha belirgin bir düşüş gözlenmesi, bu maddenin ölçek bütünlüğü açısından önemli bir katkı sunduğunu göstermektedir (Tablo 5).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin bölüme özgü hazırbulunuşluk düzeylerini fiziksel/devinişsel, zihinsel/psikolojik ve akademik-mesleki boyutlarıyla birlikte değerlendirebilecek, geçerliği ve güvenilirliği ampirik olarak sınanmış özgün bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda geliştirilen Bölüme Hazırbulunuşluk Ölçeği-Spor Bilimleri Fakültesi (BHÖ-SBF), açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile güvenilirlik analizlerinden oluşan sistematik bir psikometrik sınama sürecinden geçirilmiştir. Elde edilen bulgular, alan yazında uzun süredir işaret edilen ancak giderilmemiş olan bir boşluğa (Zekioğlu vd., 2017) yanıt niteliğinde, spor bilimleri fakültesi öğrencilerine özgü, çok boyutlu bir hazırbulunuşluk yapısının ampirik olarak ortaya konulabildiğini göstermektedir.

Araştırmanın çalışma grubu 114 öğrenciden oluşmakta olup katılımcıların büyük çoğunluğunun (%90,4; n = 103) Spor Yöneticiliği bölümünde öğrenim gördüğü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (%5,3) ile Rekreasyon (%4,4) bölümlerinin ise sınırlı sayıda öğrenciyle temsil edildiği görülmektedir. Bu dağılım, Kirk, Macdonald ve O'Sullivan (2006) ile Hardman ve Green (2011) tarafından vurgulanan, spor bilimleri fakültelerinin çok programlı ve heterojen yapısını çalışma grubu düzeyinde tam olarak yansıtamadığını göstermekte; bu durum aynı zamanda Ergün ve Gülünay'ın (2025) yalnızca öğretmenlik mesleğine özgü bir hazırbulunuşluk ölçeğinin antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği gibi öğretmenlik dışı programların çok programlı yapısını kapsam dışında bıraktığına ilişkin eleştirisiyle de örtüşen bir sınırlılık olarak değerlendirilmelidir. Bununla birlikte katılımcıların sınıf düzeyi (1. sınıftan 4. sınıfa) ve spor yaşı bakımından görece dengeli bir dağılım sergilemesi, ölçeğin farklı akademik kıdem düzeylerindeki öğrencilerden toplanan verilerle sınanabilmiş olması açısından olumlu bir özellik olarak öne çıkmaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin bulgular incelendiğinde, KMO katsayısının .834 olarak bulunması ve Bartlett Küresellik Testinin anlamlı çıkması ($\chi^2 = 1258$; df = 231; p < .001), verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda madde havuzundan m1, m21 ve m23 maddelerinin düşük veya çapraz yüklenme göstermesi nedeniyle çıkarılması ve m3, m8, m13, m19, m24 maddelerinin ters kodlanması, DeVellis (2017) ile Worthington ve Whittaker'in (2006) vurguladığı, madde havuzunun istatistiksel sınama yoluyla arındırılması ilkesiyle tutarlı bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Bu işlemler sonucunda ölçek, toplam varyansın %42,9'unu açıklayan iki faktörlü bir yapıya ulaşmıştır. Dikkat çekici bir bulgu olarak, birinci faktörün büyük çoğunlukla düz ifade edilen 17 maddeden (m17, m10, m18, m15, m16, m11, m14, m22, m20, m7, m9, m6, m12, m25, m5, m2, m4), ikinci faktörün ise tamamen ters kodlanmış beş maddeden (m8t, m3t, m19t, m24t, m13t) oluşması, Giriş bölümünde kavramsal olarak birbirinden ayrıştırılan fiziksel/devinişsel, zihinsel/psikolojik ve akademik-mesleki boyutların, bu çalışma grubunda ampirik düzeyde tek bir geniş kapsamlı "genel hazırbulunuşluk" faktörü altında bir araya geldiğine; ikinci faktörün ise büyük ölçüde ifade yönünden (ters kodlama) kaynaklanan ayrı bir yapı sergilediğine işaret etmektedir. Bu bulgu, Canbulat ve Kırıkaş'ın (2016) ilkökula Hazır Bulunuşluk Ölçeği geliştirme sürecinde izlediği iki aşamalı AFA-DFA doğrulama mantığıyla yöntemsel olarak örtüşmekle birlikte, söz konusu çalışmada elde edilen dört faktörlü yapıdan farklı olarak,

mevcut araştırmada daha sade, iki faktörlü bir yapının ortaya çıkması, üniversite düzeyindeki "bölüme hazırbulunuşluk" kavramının, ilkokula başlangıç düzeyindeki hazır bulunuşluktan farklı bir örgütlenme sergileyebileceğini düşündürmektedir.

Doğrulamalı faktör analizi bulguları, açımlayıcı analizle ortaya konan iki faktörlü yapının bağımsız bir örneklem üzerinde büyük ölçüde doğrulandığını göstermektedir. χ^2/df oranının 1.71 olması, Hair vd. (2019) ve Tabachnick ve Fidell (2019) tarafından belirtilen ölçütler çerçevesinde iyi bir uyuma işaret etmekte; CFI (.984) ve TLI (.982) değerlerinin .95 eşiğinin belirgin biçimde üzerinde yer alması artımsal uyumun mükemmel düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. RMSEA değerinin (.080) kabul edilebilir aralığın üst sınırında, SRMR değerinin (.086) ise sınırda kabul edilebilir düzeyde kalması, modelin genel olarak veriyle uyumlu olmakla birlikte mükemmel bir uyumdan ziyade kabul edilebilir bir uyum sergilediğini göstermektedir. Bu örüntü, Yurdugöl ve Demir'in (2017) e-öğrenmeye hazır bulunuşluk ölçeğinde izlediği doğrulamalı faktör analizi temelli yapı geçerliği sınaması stratejisiyle yöntemsel olarak paralellik taşımakta; ancak RMSEA ve SRMR değerlerinin sınırda kalması, ölçeğin madde sayısının ve örneklem büyüklüğünün (n = 114) ileride daha geniş ve program bakımından daha dengeli örneklerle yeniden sınanmasının yerinde olacağına işaret etmektedir.

Güvenirlik analizleri, ölçeğin iç tutarlılık açısından tatmin edici düzeyde olduğunu göstermektedir. Birinci faktör için elde edilen Cronbach alfa katsayısının (.913) yüksek düzeyde olması ve madde silindiğinde elde edilen alfa değerlerinin dar bir aralıkta (.903–.914) değişmesi, bu faktörü oluşturan maddelerin ölçülmek istenen yapıyı homojen biçimde yansıttığını ortaya koymaktadır. İkinci faktöre ilişkin Cronbach alfa katsayısının (.818) kabul edilebilir düzeyde bulunması ve özellikle m8t maddesinin çıkarılması durumunda güvenilirlikte görece belirgin bir düşüşün gözlenmesi, ters kodlanmış maddelerden oluşan bu ikinci boyutun da kendi içinde tutarlı bir yapı sergilediğini göstermektedir. Bu bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, BHÖ-SBF'nin Cronbach (1951) tarafından tanımlanan iç tutarlılık ölçütlerini karşılayan, güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Elde edilen bulgular, alan yazınla birlikte değerlendirildiğinde birkaç açıdan anlamlı sentezlere olanak tanımaktadır. Öncelikle, Baker ve Siryk (1984) ile Conley (2012) tarafından geliştirilen SACQ ve CCR gibi genel amaçlı yükseköğretim hazırbulunuşluk/uyum ölçeklerinin disiplin üstü bir yapı üzerine kurulu olması nedeniyle spor bilimleri gibi alana özgü programlara uygulanabilirliğinin sınırlı kaldığı Giriş bölümünde belirtilmişti; bu çalışmada elde edilen ve doğrudan spor bilimleri öğrencileri üzerinden sınanan iki faktörlü, kabul edilebilir uyum indekslerine sahip yapı, bu sınırlılığı gidermeye yönelik somut bir katkı sunmaktadır. İkinci olarak, Kırılmazkaya'nın (2018) genel amaçlı bir öz yönetimli öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğini eğitim fakültesi bağlamına uyarladığında anabilim dalına göre anlamlı bir farklılık bulamaması, disiplinler arası genel ölçeklerin ayırt edicilik gücünün sınırlı olabileceğini düşündürmüştü; bu durum, mevcut çalışmada olduğu gibi doğrudan hedef popülasyon (spor bilimleri fakültesi öğrencileri) üzerinden geliştirilen, alana özgü bir aracın gerekliliğini desteklemektedir. Üçüncü olarak, Sakal (2017) tarafından spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterliği boyutunda diğer fakültelerden anlamlı biçimde düşük puan aldığı (F = 3.237, p = .002) belirlenmesi ve Mallı vd. (2021) ile Hacıcaferoğlu ve Güner'in (2021) bu öğrenci grubunda öz-yeterlik algısının hazırbulunuşlukla ilişkili bir yapı olduğunu göstermesi,

spor bilimleri öğrencilerinin hazırbulunuşluk profilinin akademik-mesleki ve fiziksel/devinişsel unsurların ötesinde ayrıca izlenmeye değer bileşenler barındırabileceğine işaret etmekte; bu bulgular, BHÖ-SBF'nin ileride bu tür tamamlayıcı yapılarla ilişkilendirilerek sınanmasının değerli olacağını düşündürmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmada elde edilen bulgular, geliştirilen BHÖ-SBF'nin kabul edilebilir düzeyde yapı geçerliliğine ve yüksek/kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin bölüme hazırbulunuşluk düzeylerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin literatürde daha önce bir arada ele alınmamış olan fiziksel/devinişsel ve akademik-mesleki/zihinsel-psikolojik unsurları tek bir çerçevede toplayabilmesi, alan yazında Zekioğlu vd. (2017) tarafından yalnızca sporcuların yarışma öncesi zihinsel hazır oluşuna odaklanılan, üniversite öğrencilerinin bölüme özgü hazırbulunuşluğunu ele almayan mevcut yaklaşımların ötesine geçen özgün bir katkı sunmaktadır.

Bununla birlikte, bulguların yorumlanmasında bazı sınırlılıkların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Çalışma grubunun sınırlı büyüklüğü (n = 114) ve Spor Yöneticiliği bölümü ağırlıklı dağılımı, elde edilen faktör yapısının Antrenörlük Eğitimi gibi çalışmaya dahil edilmemiş diğer spor bilimleri programlarına genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Bu doğrultuda, gelecekte yapılacak çalışmaların, ölçeği Giriş bölümünde adı geçen dört lisans programını (Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi, Spor Yöneticiliği ve Rekreasyon) daha dengeli biçimde temsil eden, daha geniş örneklemeler üzerinde yeniden sınaması önerilmektedir. Ayrıca RMSEA ve SRMR değerlerinin sınırdaki kabul edilebilir düzeyde kalması, daha büyük örneklemelerle yapılacak doğrulayıcı analizlerin model uyumuna ilişkin bulguları güçlendirebileceğine işaret etmektedir. Son olarak, Akhan, Dolmacı ve Altıntaş (2019) ile Ergün ve Gülünay'ın (2025) ilgili alan yazında sınıf düzeyine göre hazırbulunuşluk puanlarında anlamlı farklılıklar bulmuş olması dikkate alındığında, BHÖ-SBF'nin gelecekteki uygulamalarında sınıf düzeyi, spor yaşı ve fakülteye yerleşme türü (AYT/ÖZYES) gibi değişkenler bakımından karşılaştırmalı analizlerin yürütülmesi, ölçeğin ayırt edicilik gücünü ortaya koyacak ve akademik danışmanlık ile erken müdahale programlarının tasarımıyla yönelik uygulayıcılara somut veriler sunacaktır.

ÖNERİLER

Gelecek çalışmalarda örneklem grubu farklı üniversitelerden seçilerek karşılaştırmalı sonuçlar elde edilebilir.

Yapılacak çalışmalarda farklı bölümlerden örneklem sayısı artırılıp ve farklı üniversitelerden örneklem alınarak ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği farklı bağlamlarda test edilebilir.

Diğer çalışmalarda uluslararası karşılaştırmalar yapılabilir ve kültürel farklılıkların hazırbulunuşluk üzerindeki etkileri değerlendirilebilir.

Diğer çalışmalarda spor yöneticileri ve öğretim elemanları için uygulama önerileri geliştirilebilir ve ölçek sonuçları doğrudan eğitim politikalarına yansıtılabilir.

KAYNAKÇA

- Akhan, O., Dolmacı, A. ve Altıntaş, S. (2019). Son sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(1), 55-64
- Astin, A. W. (1984). Student involvement: A developmental theory for higher education. *Journal of College Student Personnel*, 25(4), 297–308
- Baker, R. W., & Siryk, B. (1984). Measuring adjustment to college. *Journal of Counseling Psychology*, 31(2), 179–189
- Bandura, A. (1995). *Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. Self-efficacy in changing societies*. Cambridge University Press
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman
- Büyüköztürk, Ş. (2025). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (32. baskı). Pegem Akademi
- Canbulat, T. ve Kırıktaş, H. (2016). İlkokula Hazır Bulunuşluk Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-35
- Çetintaş Öner, S., Çelik, G., Bay, H., Yeşil, Y. ve Çeber Turfan, E. (2018). Ebelik bölümü uzaktan eğitim öğrencilerinin e-öğrenme için hazırbulunuşluk durumlarının değerlendirilmesi. *Medical Sciences (NWSAMS)*, 13(1), 10-18. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2018.13.1.1B0046>
- Conley, D. T. (2012). *A complete definition of college and career readiness*. Educational Policy Improvement Center
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334
- Demirel, Ö. (2005). *Eğitimde program geliştirme*. Pegem Yayıncılık
- DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). SAGE
- Ergün, Z. ve Gülünay, Y. İ. (2025). Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının mesleğe yönelik hazırbulunuşluklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 16-31
- Erkuş, A. (2012). Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-I: Temel kavramlar ve işlemler. Pegem Akademi
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50
- Fox, K. R., & Corbin, C. B. (1989). The physical self-perception profile: Development and preliminary validation. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11(4), 408–430
- Gömlüksiz, M. N. ve Pullu, E. K. (2020). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin Covid 19 pandemi sürecinde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin hazırbulunuşluk ve tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, 49(Özel Sayı 1), 757-782. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788019>
- Hacıcaferoğlu, S. ve Güner, O. (2021). Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazır bulunuşluklarının incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 8(73), 2260-2267. <https://doi.org/10.26450/jshsr.2651>

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). Multivariate data analysis (8th ed.). Cengage
- Hardman, K., & Green, K. (Eds.). (2011). *Contemporary issues in physical education: International perspectives*. Meyer & Meyer Sport
- Harman, G. ve Çelikler, D. (2012). Eğitimde hazır bulunuşluğun önemi üzerine bir derleme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 147-156
- Hung, M., Chou, C., Chen, C. ve Own, Z. (2010). Learner readiness for online learning: Scale development and student perceptions. *Computers & Education*, 55, 1080–1090
- Kirk, D., Macdonald, D., & O'Sullivan, M. (Eds.). (2006). *The handbook of physical education*. SAGE
- Koçak Macun, B., Macun, B. ve Safalı, S. (2019). Öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik inanç düzeyleri ile iş hayatına hazırbulunuşluklarının incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(1), 549-567
- Kırılmazkaya, G. (2018). Öğretmen adaylarının özyönetimli öğrenmeye ilişkin hazırbulunuşluklarının incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(11), 865-877. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12931>
- Mallı, A. Y., Ekinci, H. B., Seçer, E., Demirel, N. ve Şam, C. T. (2021). *Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin e-öğrenme sürecine ilişkin hazırbulunuşluk ve beklentileri ile öz yeterlik algılarının incelenmesi*. 5. Uluslararası Akademik Spor Araştırmaları Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı içinde (s. 526-527). Akademik Spor Araştırmaları Derneği, Trabzon
- Marsh, H. W., & Shavelson, R. (1985). Self-concept: Its multifaceted, hierarchical structure. *Educational Psychologist*, 20(3), 107–123
- Özgan, H. ve Tekin, A. (2011). Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin sınıf yönetimine etkisine yönelik öğretmen görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 421-434
- Pascarella, E. T., & Terenzini, P. T. (2005). How college affects students: A third decade of research (Vol. 2). Jossey-Bass
- Sakal, M. (2017). Çevrimiçi öğrenmede öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 18(39), 81-102
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi: Analiz ve raporlaştırma* (2. baskı). Anı Yayıncılık
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics* (7th ed.). Pearson.
- Tavşancıl, E. (2019). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Akademik Yayıncılık
- Tinto, V. (1993). Leaving college: *Rethinking the causes and cures of student attrition* (2nd ed.). University of Chicago Press
- Topses, G. (2003). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Nobel Yayın Dağıtım
- Uğulu, İ. ve Aydın, H. (2007). *Lise son sınıf ve mezun durumdaki öğrencilerin üniversite eğitimine hazır bulunuşluk düzeylerinin tespiti*. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tokat
- Worthington, R. L., & Whittaker, T. A. (2006). Scale development research: A content analysis and recommendations for best practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806–838

- Yıldırım, E. G. ve Köklükaya, N. (2017). Öğretmenlik mesleğine yönelik hazırbulunuşluk ölçeğinin geliştirilmesi ve fen bilgisi öğretmen adaylarının hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 56, 67-82
- Yurdugül, H. ve Demir, Ö. (2017). Öğretmen yetiştiren lisans programlarındaki öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazır bulunuşluklarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi örneği. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(4), 896-915. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2016022763>
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2026). *Yükseköğretim istatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr> (Erişim Tarihi: 12.07.2026)
- Zekioğlu, A., Tatar, A., Bahadır, E. ve Afacan, E. (2017). Zihinsel hazır oluşun ölçülmesi: Ölçek geliştirme çalışması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 57–64. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000308
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory into Practice*, 41(2), 64–70

Etik beyanı: Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir. Makalenin etik kurul izni Artvin Çoruh Üniversitesi/Yayın Etiği Kurulu tarafınca 19 Kasım 2025 tarihinde E-18457941-050.99-202261 sayılı kararı ile etik onay alınmıştır.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmanın katkı oranı ilk yazar için %50 ikinci yazar için %30 ve son yazar için %20 oranındadır.

KATKI ORANI	KATKIDA BULUNAN YAZAR(LAR)
Fikir ve Kavramsal Örgü	Gamze TOĞAY
Literatür Tarama	Gamze TOĞAY, İbrahim Edibali ATALAY, Mustafa AYHAN
Yöntem	Gamze TOĞAY, İbrahim Edibali ATALAY,
Veri Toplama	Gamze TOĞAY, Mustafa AYHAN
Verilerin Analizi	İbrahim Edibali ATALAY
Bulgular	Gamze TOĞAY, İbrahim Edibali ATALAY,
Tartışma ve Yorum	Gamze TOĞAY, Mustafa AYHAN

Finansal Destek: Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve/veya destek alınmamıştır.

Bilgilendirilmiş Onam Beyanı: Çalışmaya katılan tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır.

Veri Kullanılabilirlik Beyanı: Veri setlerine ilişkin soru vb. için, sorumlu yazar ile iletişime geçilmelidir.

Çıkar Çatışması: Yazarların araştırma ile ilgili diğer kişi, kurum ve kuruluşlarla ve yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Bu eser CC BY (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.tr>) ile lisanslanmıştır.

Sorumluluk Reddi/Yayıncı Notu: Tüm yayınlarda yer alan ifade, görüş ve veriler yazar(lar) ve katkıda bulunan(lar)ın görüşleridir. IJOEEC ve/veya editör(ler), içerikte belirtilen herhangi bir fikir, yöntem, talimat veya üründen kaynaklanan kişiler veya mülke yönelik zararlardan ve ihlallerden sorumlu değildir.

EKLER

NİHAİ ÖLÇEK FORMU

Yönerge: Aşağıda spor bilimleri eğitime hazırlık sürecinizle ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Yanıtlarınız tamamen bilimsel amaçlarla kullanılacaktır.

(1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum)

Madde No	Alt Boyut	İfadeler	1	2	3	4	5
1	Bilişsel	Spor anatomisi, fizyoloji veya biyomekanik gibi konulara aşinalığım var.	☐	☐	☐	☐	☐
2		(R) Spor bilimleri derslerindeki kavramları anlamakta zorlanacağımı düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
3		Spor dallarının kuralları, teknikleri ve terminolojisine hakîmim.	☐	☐	☐	☐	☐
4		Bilimsel metinleri (makale, araştırma raporu) anlayabilecek düzeydeyim.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Duyuşsal-Mot.	Spor bilimlerini isteyerek ve bilinçli şekilde tercih ettim.	☐	☐	☐	☐	☐
6		Spor ve sağlık alanındaki derslere katılmak beni motive ediyor.	☐	☐	☐	☐	☐
7		(R) Bölümü sadece puanım yettiği için seçtim.	☐	☐	☐	☐	☐
8		Spor alanında kariyer yapma isteğim güçlü.	☐	☐	☐	☐	☐
9		Sporun toplumsal faydası beni daha çok çalışmaya teşvik ediyor.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Öz-Düzenleme	Haftalık antrenman ve ders programımı dengeli şekilde planlayabiliyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
11		Akademik başarı için ders çalışma yöntemlerini etkili kullanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
12		(R) Zamanımı yönetmekte zorlanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
13		Sporla ilgili dijital kaynakları kullanmada yeterliyim.	☐	☐	☐	☐	☐
14		Hedef koyma ve düzenli çalışma alışkanlığım var.	☐	☐	☐	☐	☐
15	Mesleki Uyum	Spor bilimlerinin gerektirdiği fiziksel yeterliklere sahibim.	☐	☐	☐	☐	☐
16		Öğretmenlik, antrenörlük, rekreasyon veya spor yöneticiliği gibi meslek alanlarını tanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
17		Kendi güçlü yönlerim ile bölümümün beklentileri örtüşüyor.	☐	☐	☐	☐	☐
18		(R) Spor bilimleri alanında kendimi uzun vadede göremiyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
19		Bölümümün topluma katkısına inanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
20	Sosyal-Çevresel	Üniversitenin sunduğu spor tesisleri eğitime katkı sağlıyor.	☐	☐	☐	☐	☐
21		Ailem/çevrem, spor bilimleri okumam konusunda beni destekliyor.	☐	☐	☐	☐	☐
22		Fakültenin fiziki imkânları öğrenimim için yeterli.	☐	☐	☐	☐	☐
23		(R) Gerektiğinde hocalarımdan veya antrenörlerden yardım istemekte zorlanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
24		Arkadaş çevrem, derslere ve antrenmanlara uyum sağlamamda bana destek olur.	☐	☐	☐	☐	☐